REFLECȚII PRIVIND ACCIDENTELE DE MUNCĂ

Natalia UNTILA,
lector (USM)

Recenzent: ***Nicolai ROMANDAȘ,*** *doctor în drept, profesor universitar (USM)*

SUMMARY

Each of us is or will be employee or employer. From this reason the study and the creation of the best healthy and comfortable working conditions is a priority for both parties. Following the above mentioned, we can say that it is necessary to elaborate and implement a national working program in the health and safety area for the optimization and connection of the work health and safety policy in accordance to the labor standards of the European Union. It should include: goals, objectives and indicators of progress in the safety area of the workplace, implemented by the central and local administration bodies.

Din momentul în care omul a început să muncească, adică să desfăşoare conştient o activitate de transformare a lumii înconjurătoare pentru a-şi asigura existenţa, datează primele preocupări de îmbunătăţire a condiţiilor de muncă. Şi dacă, iniţial, cercetările din domeniu au fost orientate spre studierea efortului muscular, treptat, conceptul s-a lărgit, tot mai multe ştiinţe fiind preocupate de relaţia om–maşină–mediu: medicina, antropologia, sociologia, psihologia, ştiinţele economice. Fiecare dintre acestea a analizat impactul dintre om şi elementele procesului de muncă din propriul punct de vedere, căutând soluţii pentru protejarea salariatului odată cu creşterea productivităţii muncii sale.

Cu cât procesele de muncă au devenit mai complexe, mai automatizate, cu atât a crescut şi riscul pentru lucrător de a se accidenta, de a se îmbolnăvi şi de a muri. Mult timp, opinia cea mai răspândită a fost că accidentele de muncă sunt inevitabile, că ele reprezintă o fatalitate care nu poate fi ocolită. Treptat însă, s-a ajuns la concluzia că înseşi uneltele, materialele de prelucrare, mediul în care activează salariatul sunt cele care generează pericole şi că nu poate fi vorba, pur şi simplu, de destinul individului.

Cazurile de accidente au început să se intensifice ca urmare a automatizării procesului de muncă, uzinele devenind adevărate unităţi de producţie, dar şi cauzatoare permanente de accidente. Primele reglementări dispersate pe tema prevenirii accidentelor de muncă au apărut în statele industriale în sec. al XlX-lea, primele congrese pentru securitatea muncii s-au desfăşurat la Paris (1889), Berna (1897) şi Milano (1894), iar în 1889 s-a constituit Asociaţia pentru prevenirea accidentelor la fabrici.

Conferinţa internaţională a muncii din 1918 de la Geneva a decis înfiinţarea Organizaţiei Internaţionale a Muncii, cu rolul de a elabora norme, recomandări şi convenţii în acest domeniu. Evoluția reglementărilor în materie ale OIM a urmat două direcții:

– extinderea sferei de aplicare a măsurilor de protecție, inclusiv cu privire la adolescenți, tineri și femei;

– diversificarea metodelor de protecție (de la interzicerea utilizării unor produse și reglementarea severă a normelor de protecție a muncii până la norme care să diminueze sau să elimine ritmul excesiv sau stresul care, la rândul lor, provoacă accidente de muncă sau boli profesionale)[1].

Pentru OIM și pentru Uniunea Europeană, ca și pentru orice stat, rămâne nesoluționată problema identificării unui echilibru între necesitatea asigurării unei protecții corespunzătoare a lucrătorilor și costurile asigurării securității și sănătății acestora, în condițiile unei economii tot mai competitive și globalizate. Potrivit doctrinei[2], activitatea OIM în această materie se fundamentează pe trei mari principii:

– munca trebuie efectuată într-un mediu salubru, corespunzător, sănătos;

– condițiile de muncă trebuie să fie în concordanță cu binele și cu demnitatea lucrătorului;

– munca trebuie să ofere veritabile posibilități pentru ca salariatul să se realizeze profesional și să se dezvolte pentru a putea servi societatea.

În acest domeniu, OIM a elaborat instrumente internaționale care se referă la protecția unor riscuri determinate, protecția muncii în diferite ramuri de activitate. Astfel, Conferinţa generală din anul 1947 a OIM a adoptat Convenţia nr.81 privind organizarea inspecţiei muncii în industrie şi comerţ, care reprezintă acordul de bază în materia securităţii muncii, servind ca model pentru majoritatea reglementărilor naţionale moderne. În anul 1969, OIM a adoptat Convenţia nr.129, cu aceleași recomandări pentru inspecţia muncii în agricultură.

În context mai amintim: Tratatul de la Roma din anul 1957, Cartea Albă a Comunităţii Europene din anul 1985 şi unele directive ce fac referiri la necesitatea armonizării legislaţiei statelor membre în toate domeniile, inclusiv în domeniul muncii. Aşa, bunăoară, art. 100 A din Tratatul de la Roma prevede că statele se angajează să promoveze ameliorarea mediului de muncă pentru a proteja securitatea şi sănătatea lucrătorilor prin dispoziţii minimale, aplicabile progresiv.

Este de menționat, în această ordine de idei, Directiva-cadru nr.391/1989 a Uniunii Europene care promovează îmbunătăţirea securităţii şi sănătăţii în muncă pentru muncitorii din sectorul public şi privat, stabilind principiile generale de prevenire, care constau în evitarea riscurilor; evaluarea corectă a riscurilor care nu pot fi evitate; combaterea riscurilor la sursă; adaptarea muncii la om şi la progresul tehnic; înlocuirea pericolelor majore prin altele mai reduse; promovarea politicii de prevenire în mod coerent; prioritatea măsurilor de protecţie colectivă în raport cu cele individuale şi elaborarea corespunzătoare a instrucţiunilor de protecţie a muncii.

Pentru punerea în aplicare a acestor principii, au fost adoptate directive speciale care acoperă ansamblul riscurilor pentru toţi lucrătorii şi conţin dispoziţii minimale de securitate şi sănătate referitor la: utilizarea echipamentului individual de muncă; locul de muncă; folosirea echipamentelor tehnice în timpul lucrului; manipularea manuală a greutăţilor; echipamentele cu ecrane de vizualizare; lucrul cu agenţi cancerigeni; expunerea la agenţi biologici; şantierele de muncă; semnalizările de securitate; protecţia lucrătoarelor gravide; lucrătorii industriilor extractive prin foraj; personalul din industria extractivă şi pentru personalul de la bordul navelor de pescuit.

Fiecare dintre noi suntem sau urmează să fim angajatori sau salariați, de aceea crearea celor mai bune condiții de muncă și respectarea acestora este o prioritate pentru ambele părți. Anume acesta a fost motivul încercării noastre de a aborda mai detaliat unele aspecte ale accidentelor de muncă.

Dicționarul explicativ al limbii române definește accidentul ca eveniment fortuit, imprevizibil, care întrerupe mersul normal al lucrurilor, provocând avarii, răniri, mutilări sau chiar moartea. Deși noțiunea de „accident" include intervenția întâmplării (se și spune „accidental" în sens de „întâmplător"), în realitate rolul întâmplării nu este atât de mare, cum ar putea să pară la prima vedere. În general, accidentele au la bază cauze precise, care țin de factorul uman. Înlăturarea acestor cauze se poate realiza astfel fiind posibilă reducerea numărului de accidente.

Lipsa practicii judiciare şi preocupările doctrinare reduse fac dificilă delimitarea accidentelor de muncă de alte evenimente în care survine lezarea organismului sau decesul, fiind imposibilă eliminarea acestor deficienţe prin analiza doar a reglementărilor din domeniu. Sensul noţiunii „accident de muncă" diferă în funcţie de perioade şi reglementările legislative, însă în ultimele decenii s-a insistat asupra uniformizării conceptului la nivel mondial şi european. În context, Conferinţa internaţională pentru statistica muncii care s-a desfăşurat la Geneva, în anul 1982, a definit accidentul de muncă drept: „accident apărut în cursul proceselor de muncă ce pot avea ca efect rănirea persoanei, boala sau decesul".

Legislaţiile ţărilor europene au definit în mod diferit accidentul de muncă: „un eveniment brusc, anormal şi exterior care produce o leziune corporală" (Belgia); „vătămarea sănătăţii provocată de o cauză exterioară, independentă de voinţa persoanei respective" (Cehia) şi „accidentul neaşteptat provocat de o cauză exterioară în legătură cu munca (Polonia)"[3].

Din definiţiile aduse privind accidentul de muncă desprindem principalele elemente necesare pentru constatarea acestuia, cu analiza lor ulterioară:

- vătămarea organismului;
- calitatea persoanei accidentate;
- timpul;
- locul producerii.

Vătămarea organismului presupune o atingere violentă adusă integrităţii persoanei, care lezează una sau mai multe funcţii biologice. Caracterul brusc şi exterior al lezării diferenţiază accidentul de boala profesională. Normele metodologice privind declararea şi cercetarea accidentelor de muncă definesc noţiunea „vătămare violentă a organismului" în sensul afectării integrităţii anatomo-funcţionale: cu efecte imediate asupra stării persoanei accidentate, care are drept consecinţă o leziune fizică acută a corpului (fractură, contuzie, luxaţie, inflamaţie, entorsă); un efect negativ şi acut generat de expunere instantanee cu leziuni multiple (asfixie, electrocutare, înec); pierderea ori dereglarea unui simţ, aparat sau sistem al organismului; trauma neuropsihică cauzată de leziuni fizice, dereglări senzoriale, climatul psihosocial sau intoxicaţiile acute (tulburări respiratorii cauzate de explozie, iritaţii din cauza unor gaze, suprasolicitarea organismului la eforturi suplimentare mari).

Factorii care provoacă vătămarea organismului sunt foarte diverşi, majoritatea constând în vătămări mecanice (striviri, căderi, tăieturi, contuzii, fracturi, înţepături), şocuri termice (flacără, obiecte incandescente, radiaţii, aer fierbinte, arc voltaic); chimice (substanţe toxice sau caustice); electrice (arsuri sau electrocutări) etc.

Calitatea persoanei accidentate constituie un alt element caracteristic accidentului de muncă, presu-

punând un subiect pasiv calificat, delimitat de prevederele legale, pe baza raporturilor de muncă. Este de remarcat în acest sens că, potrivit Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.1361 din 22.12.2005, este considerat accident de muncă accidentul suferit de un salariat, de un student în timpul prestării muncii, în timpul instruirii de producție sau în timpul practicii profesionale.

Timpul în care se produce accidentul este un alt element caracteristic accidentului de muncă. Din acest punct de vedere, este calificat ca accident de muncă vătămarea ce are loc:

– în timpul procesului de muncă;

– în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu (inclusiv în afara programului obişnuit de lucru), precum şi al sarcinilor de stat sau obşteşti;

– înainte de începerea sau după încetarea lucrului;

– în timpul pauzelor ce au loc în desfăşurarea procesului de muncă;

– în timpul deplasării de la serviciu la domiciliu, şi invers;

– în timpul programului oficial de lucru, pentru activităţi ce nu au legătură cu procesul muncii, dacă evenimentul s-a produs la un loc de muncă;

– în timpul îndeplinirii practicii profesionale pentru studenți, elevi și ucenici sau a vizitelor cu caracter didactic.

Locul în care se produce este al patrulea element determinant al accidentului de muncă. Pentru ca un accident să fie considerat accident de muncă, acesta trebuie să se producă la locul de muncă. Sub aspect juridic, prin loc de muncă se înţelege incinta unităţii respective şi punctele de lucru care aparţin aceleiaşi unităţi, dar sunt plasate în alte locuri din aceeaşi localitate sau în alte localităţi. Pentru conducătorii mijloacelor de transport şi mecanizatori agricoli, locul de muncă este nu numai incinta unităţii la care sunt încadraţi în muncă, ci şi mijlocul de transport cu care lucrează. Prin extensie, legea acceptă ca accident de muncă și evenimentele produse pe traseul de deplasare de la locul de muncă la domiciliu şi invers, dacă se încadrează în timpul considerat suficient parcurgerii acestuia.

A se remarca că accidentele de muncă, în funcție de gravitate, se divizează în:

a) accident care produce incapacitate temporară de muncă – eveniment ce a provocat pierderea parţială sau totală de către salariat a capacităţii de muncă pentru un interval de timp de cel puţin o zi, cu caracter reversibil după terminarea tratamentului medical, confirmată de instituţia medicală în modul stabilit:

b) accident grav – eveniment care a provocat vătămarea gravă a organismului salariatului, confirmată de instituţia medicală în modul stabilit;

c) accident mortal – eveniment care a cauzat, imediat sau după un anumit interval de timp de la producerea lui, decesul salariatului, confirmat de instituţia de expertiză medico-legală în modul stabilit.

Cunoaşterea cauzelor accidentelor de muncă este necesară în vederea luării celor mai adecvate măsuri de prevenire cu privire la proiectare, utilare, instruire, echipamente individuale de protecţie, disciplină şi alţi factori cu rol cauzal sau favorizator. Cercetarea etiologică presupune cooperarea mai multor organe de specialitate, pe durată semnificativă şi pe eşantioane reprezentative.

Conferinţa internaţională a statisticilor de muncă din anul 1923, organizată de Biroul Internaţional de la Geneva, a stabilit că accidentele se datorează în ordine descrescătoare: mijloacelor de transport, explozivelor, incendiilor, substanţelor toxice, electricităţii, căderii persoanelor, mişcării obiectelor, uneltelor de mână şi animalelor. Ulterior se considera că producerea accidentelor era provocată de: folosirea unor instrumente fără dispozitivele cele mai adecvate, cu defecţiuni sau de către persoane neautorizate; materiale şi utilaje defecte ori neprotejate; echipament de protecţie insuficient; spaţiu de lucru aglomerat; viteză de lucru neadecvată; lumină slabă şi ventilaţie necorespunzătoare.

În perioadele următoare a dominat ideea precum că omul însuşi este cauza accidentelor, dar acesta era un concept vag care încearca să motiveze accidentul printr-o greşeală, neglijenţă, ignoranţă, lipsă de pricepere, defecte corporale, distracţie, inaptitudine sau act periculos al victimei, pentru ca după un timp să se concluzioneze că 88% din accidente sunt cauzate de acte umane periculoase, conform teoriei dominoului şi a coincidenţei dintre o acţiune periculoasă a omului şi o condiţie periculoasă[4]. O altă teorie, cea „Mariană" susţine chiar repetarea accidentelor la persoanele predispuse, cu caracteristici psihice individuale înnăscute, nemodificabile şi neinvestigabile doar prin metode psihometrice, deoarece acestea ţin în principal în temperament, atenţie, emotivitate şi gândire rigidă. Investigarea trăsăturilor globale ale personalităţii a permis nuanţarea în sensul unei susceptibilităţi la accidentare, în care caracteristicile individuale nu mai sunt considerate cauze ale accidentelor, ci condiţii ce pot favoriza producerea acestora.

Şcoala behavioristă justifică mecanismul producerii accidentelor prin comportamentul neadecvat, rezultat din interacţiunea comportamentelor imprevizibile cu variabilele situaţionale specifice muncii. Perioada contemporană a fost marcată de teoria cauzalităţii şi erorii umane, promovată de D.Petersen, axată pe ideea că toate accidentele reprezintă rezultatul unor erori umane, întrucât „orice situaţie poate fi

periculoasă dacă se acţionează suficient de periculos, dar orice condiţie poate deveni nepericuloasă dacă se acţionează suficient de prudent”[5].

Pentru producerea unui accident de muncă este necesară acţiunea simultană a doi factori de risc, unul obiectiv şi altul subiectiv, ultimul constând cel puţin în prezenţa accidentatului într-o zonă periculoasă. Aceste cauze potenţiale minime reprezintă însă ultima verigă a unor adevărate înlănţuiri de manifestări ale diverşilor factori de risc prezenți într-un sistem de muncă[6].

În decursul timpului, în actele normative naționale s-au folosit diferite formulări referitoare la accidentele de muncă. Astfel, în Regulamentul privind modul de cercetare a accidentelor de muncă aprobat prin Hotarărea Guvernului Republicii Moldova nr.1361 din 22.12.2005, pct.3, se menționează[7]: „Prin accident de muncă se înţelege un eveniment care a produs vătămarea violentă a organismului salariatului (leziune, stres psihologic, electrocutare, arsură, degerare, asfixiere, intoxicaţie acută, leziuni corporale provocate de insecte şi animale, de calamităţi naturale etc.), ca urmare a acţiunii unui factor de risc (însuşire, stare, proces, fenomen, comportament) propriu unui element al sistemului de muncă (executant, sarcini de muncă, mijloace de producţie, mediu de muncă) şi care a condus la pierderea temporară sau permanentă a capacităţii de muncă ori la decesul salariatului”.

În continuare, sunt enumerate momentele când accidentele survenite sunt considerate accidente de muncă:

a) în timpul îndeplinirii sarcinii de muncă sau obligaţiilor de serviciu;

b) înainte de începerea sau după încetarea lucrului, când salariatul se deplasează de la intrarea în incinta întreprinderii, instituţiei, organizaţiei (în continuare – unitate) până la locul de muncă, şi invers, îşi schimbă îmbrăcămintea personală, echipamentul individual de protecţie şi de lucru, şi invers, preia sau predă locul de muncă şi mijloacele de producţie;

c) în timpul pauzelor stabilite, când salariatul se află pe teritoriul unităţii sau la locul de muncă, precum şi în timpul frecventării încăperilor sanitaro-igienice sau auxiliare;

d) în timpul deplasării de la domiciliu la lucru, şi invers, cu transportul oferit de unitate, în modul stabilit, precum şi în timpul îmbarcării sau debarcării din acest mijloc de transport;

e) în timpul deplasării la unitatea în care este încadrat salariatul, până la locul de muncă, organizat în afara teritoriului unităţii, sau până la o altă unitate, şi invers, pentru îndeplinirea unei sarcini de muncă sau a obligaţiilor de serviciu, în timpul util pentru aceasta şi pe traseul stabilit al deplasării, indiferent de modul de deplasare sau mijlocul de transport utilizat;

f) în cadrul participării la acţiuni culturale, sportive sau la alte activităţi organizate de unitate în baza ordinului sau dispoziţiei emise de angajator;

g) în cadrul acţiunii întreprinse din proprie iniţiativă pentru prevenirea sau înlăturarea unui pericol ori pentru salvarea altui salariat de la un pericol în circumstanţele specificate la literele a), b), c), d) şi f) ale prezentului punct;

h) în timpul instruirii de producţie sau practicii profesionale în bază de contract încheiat între angajator şi instituţia de învăţământ, între angajator, elevi şi studenţi.

Noţiunea de ,,accident de muncă” definită în prezentul Regulament pentru prima dată prevede că vătămarea violentă a organismului salariatului, provocată de accidentul psihic, poate fi calificată ca accident de muncă.

Stresul psihic reprezintă un ansamblu de reacţii ale persoanei faţă de particularităţile interacţiunii între individ şi lumea înconjurătoare. Stresul este legat de activitatea administrativă şi de dispecerat, de efortul fizic etc. Businessmanul este supus stresului prin presiunea permanentă a clienţilor sau concurenţilor, angajatorul – din partea subalternilor (sau viceversa), dispecerul aeroportului care este conştient de faptul că sustragerea atenţiei doar pe un moment se poate solda cu moartea a sute de persoane. S-a constatat că problemele emoţionale constituie cele mai frecvente cauze de pierdere a capacităţii de muncă. În ultimul timp, cercetătorii acordă o atenţie sporită urmărilor negative ale stresului provocat de activitatea de producţie. În lume milioane de oameni mor anual din cauza dereglării funcţiei sistemului cardiovascular. Cauzele principale ale apariţiei acestor dereglări le constituie tensiunea emoţională, conflictele interpersonale, relaţiile de muncă încordate.

În lileratura juridică, s-a exprimat opinia cu privire la apariţia unor afecţiuni psihice şi fizice după diferite intervale de timp de la accident, introducându-se între acestea emoţia puternică sau spaima şi considerându-se că leziunea se poate manifesta după un anumit interval de timp, în funcţie de particularităţile patologice, anatomice sau fiziologice. Opinii similare au fost exprimate în cazul agravării subsecvente a vătămării, reapariţiei unei afecţiuni vechi sau declanşării unei boli psihice, inclusiv slăbirea memoriei şi atenţiei, apariţia unor dureri de cap sau ameţeli. În toate aceste cazuri, este însă necesară o analiză ştiinţifică şi concluzii medicale certe cu privire la existenţa cauzalităţii şi cauza determnantă[8].

Una dintre circumstanţele de bază prin care traumele sunt încadrate în categoria accidentelor de mun-

că este locul unde a fost suferită trauma (teritoriul întreprinderii, şantier, încăperi auxiliare). Prin noţiunea de „teritoriu al întreprinderii" se înţelege suprafaţa lotului de pământ repartizat, ca regulă, acesta dispune de o îngrădire vizibilă. La cercetarea accidentului se ţine cont de planul general al întreprinderii, aprobat în modul stabilit.

Anumite impedimente apar la stabilirea teritoriului întreprinderii agricole, adică a masivului de pământ repartizat, unde, în afară de câmpuri, livezi, sunt amplasate blocuri administrative şi de producţie, iar uneori şi încăperi de locuit. În aceste cazuri, nu se cercetează ca accident de muncă trauma suferită la domiciliu, deşi locuinţa se află pe teritoriul întreprinderii agricole.

Credem că nu este justificată utilizarea termenului „teritoriul întreprinderii agricole" în Regulament. În cazul dat este mai corect ca în locul termenului „teritoriul" să se utilizeze termenul „locul de muncă". Loc de muncă, atât în condiţii urbane, cât şi în condiţii rurale, se consideră locul unde s-ar fi putut afla salariatul accidentat în timpul îndeplinirii sarcinii de muncă sau a îndatoririlor de serviciu. Legătura cu procesul muncii explică şi faptul că locul muncii nu se limitează la incinta unităţii dacă un asemenea proces, prin specificul său, depăşeşte acest spaţiu[9].

Pentru unele profesii şi funcţii, este foarte complicat să se stabilească teritoriul de activitate (de exemplu, instalatorii electrici, poştaşii, curierii). Fiecare dintre aceştia deservesc un anumit sector al teritoriului oraşului, satului. Accidentele suferite de această categorie de salariaţi în timpul programului de muncă se consideră accident de muncă şi în aceste împrejurări nu contează locul unde salariatul a suferit trauma: pe traseul obişnuit al deplasării sau la locul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu.

Pentru unele profesii (conducători auto, tractorişti), loc de muncă se consideră toată distanţa parcursă în timpul îndeplinirii sarcinii de muncă.

Accidentul suferit de salariat în timpul deplasării de la domiciliu la serviciu, şi invers, în afara teritoriului întreprinderii, poate fi cercetat, conform prevederilor Regulamentului, cu condiţia că accidentatul s-a deplasat cu transportul acordat de întreprindere. În acest sens, nu are importanţă dacă mijlocul de transport a aparţinut întreprinderii sau a fost obţinut pe bază de contract sau la comanda altei întreprinderi.

De asemenea, se consideră accident de muncă accidentul suportat de salariat în timpul îmbarcării sau debarcării din acest mijloc de transport.

În cazul în care salariatul se deplasează de la domiciliu la serviciu, sau invers, cu transportul în comun sau transportul personal, ori merge pe jos, pe traseul obişnuit al deplasării, nu se cercetează ca accident de muncă. Acestea se cercetează pe principii generale şi se întocmesc procese-verbale de formă liberă.

Un factor important la calificarea accidentului se consideră ora producerii acestuia. Se cercetează accidentele produse pe teritoriul întreprinderii în timpul programului de muncă, inclusiv în timpul pauzelor stabilite, înainte de începerea şi după încetarea lucrului, precum şi în timpul îndeplinirii orelor suplimentare, în zilele de odihnă şi de sărbătoare.

În numărul persoanelor accidentate se încadrează, în primul rând, persoanele cu dreptul la asigurare de accidente garantat, prevăzut de legislaţie, salariaţii care au încheiat contract de muncă, indiferent de vârstă, loc de muncă, caracterul muncii, durată şi forma de plată, salariaţii temporari, sezonieri şi salariaţii care prestează munci la angajatori persoane fizice.

În conformitate cu pct.3 din Regulament, una dintre condiţiile de calificare a evenimentului ca accident de muncă este executarea unor lucrări la dispoziţia administraţiei întreprinderii. Însă cum se va proceda în cazul în care accidentul s-a produs în timpul executării unei lucrări ce nu i-a fost încredinţată accidentatului? De exemplu: în atelier s-a stins lumina, lăcătuşul, fără a aştepta sosirea electricianului (ultimul a fost solicitat), a încercat să schimbe becul şi a căzut de pe scară. În astfel de cazuri, accidentul suferit de salariat se consideră accident de muncă.

Dacă accidentul produs în timpul executării unor lucrări pe teritoriul întreprinderii în cadrul programului de muncă, inclusiv în pauzele stabilite, chiar dacă această lucrare nu i-a fost încredinţată salariatului, el trebuie considerat accident de muncă. Totodată, trebuie să fie respectate următoarele condiţii: munca a fost prestată în interesul întreprinderii (chiar şi în cazul în care accidentatul s-a făcut vinovat de acesta) şi în timpul cercetărilor nu s-au constatat circumstanţe care exclud legătura evenimentului cu procesul de producţie.

Accidentul va fi calificat ca accident de muncă dacă salariatul a suferit traumă în timpul efectuării unor acţiuni din proprie iniţiativă pentru prevenirea sau înlăturarea unui pericol sau pentru salvarea altui salariat de la un alt accident. În alt mod se cercetează situaţia în care accidentul se produce în timpul efectuării de către salariat a unor acţiuni din proprie iniţiativă în afara întreprinderii. Un astfel de accident nu constituie accident de muncă, deoarece se consideră că salariatul şi-a îndeplinit datoria civică, dar n-a acţionat în interesul întreprinderii sale. Producerea oricărui accident de muncă se comunică imediat conducerii unităţii de catre salariaţi[10].

Teoretic lucrurile sunt aranjate bine, însă în realitate, la o analiză atentă, am ajuns la concluzia că, de cele mai dese ori, accidentele de muncă sunt generate

de o atitudine necorespunzătoare față de riscuri, de încălcări conştiente sau inconştiente ale unor reglementari sau prescripţii tehnice, în cadrul unui proces de muncă.

Practica demonstrează că accidentele, inclusiv accidentele de muncă, sunt fenomene naturale, deci ele pot fi analizate ca efect al uneia sau a mai multe cauze. Cauzele producerii accidentelor se regăsesc în situaţii periculoase preexistente în sistemul reprezentat de procesul de muncă.

Rezultă că, într-un sistem complex cum este procesul de muncă, accidentele de muncă se produc prin suprapunerea acţiunii a cel puţin unui element material periculos cu cel puţin o eroare umană. Găsirea celor mai eficiente modalităţi pentru evitarea impactului celor două categorii este dată de munca de prevenire. Cunoscând că nu există activitate care să nu prezinte pericole „latente" în desfăşurarea ei, activitatea de prevenire a accidentelor se impune de la sine.

Cerinţa de asigurare a unui grad cât mai ridicat de securitate în muncă a determinat necesitatea cunoaşterii în amănunte a fenomenelor periculoase existente în procesul de muncă, a cauzelor ce pot determina declanşarea accidentelor sau îmbolnăvirilor profesionale şi a mecanismelor după care acestea se produc. Aceste cunoştinţe asigură baza ştiinţifică a activităţii de prevenire, componentă a strategiei de dezvoltare a fiecărui agent economic. În condiţiile date, prevenirea accidentelor de muncă se poate face numai prin găsirea şi aplicarea metodelor şi mijloacelor de eliminare sau diminuare a riscurilor profesionale.

Securitatea muncii constituie un concept de mare interes, din cauza efectelor grave pe care le provoacă accidentele de muncă integrităţii anatomo-funcţionale a omului şi relaţiilor socioeconomice. Astfel, în conformitate cu Legea securităţii şi sănătăţii în muncă nr.186 din 10.07.2008, angajatorul trebuie să asigure condiţii pentru ca fiecare lucrător să beneficieze de o instruire suficientă, adecvată, teoretică şi practică în domeniul securităţii şi sănătăţii în muncă, în special sub formă de informaţii, instrucţiuni şi/sau lecţii[11].

Prevenirea accidentelor de muncă presupune continuarea activităţii de creare a cadrului organizatoric adecvat şi asigurarea instrumentelor juridice şi tehnice necesare eficientizării activităţii de protecţie a muncii. Se mai impune îmbunătăţirea activităţii de cercetare a accidentelor de muncă, aplicarea mijloacelor tehnico-ştiinţifice în mai mare măsură, corelarea activităţii de cercetare propriu-zisă cu aceea a specialiştilor din diferite domenii şi dezvoltarea unui sistem informaţional modern, care să asigure în timp util toate datele necesare adoptării deciziilor. Cercetarea accidentelor de muncă se face în scopul stabilirii circumstanţelor şi cauzelor ce le-au provocat, precum şi al determinării măsurilor de prevenire a unor asemenea fenomene[12].

Generalizând materia, putem afirma că accidentul de muncă poate fi evitat prin căutarea unor mijloace de protecţie avansate. Analizând suficient experienţa internaţională şi naţională în materie de securitate a muncii, am ajuns la concluzia că, pe lângă eforturile depuse de stat pentru ameliorarea condiţiilor de muncă şi intensificarea eforturilor de a minimaliza pericolul riscurilor de muncă, este necesară educarea salariaţilor, astfel încât aceştia să-şi însuşească un comportament adecvat în raport cu pericolele generate de munca pe care o prestează. În societatea contemporană omul este expus unor multiple agresiuni, care provin din mediul social, din mediul ambiant sau din mediul de muncă. Civilizaţia pe care a creat-o îi periclitează viaţa şi sănătatea pe nenumărate căi, de aceea a modifica mentalitatea populaţiei care nu mai este dispusă să accepte cu resemnare orice i s-ar întâmpla este practic imposibil. Omul cere din ce în ce mai mult societăţii, organizaţiilor, să-i creeze condiţii pentru a munci şi trăi în siguranţă.

Note:

[1] Popescu Andrei, *Dreptul Internațional și European al muncii*, ed. a 2-a, editura C.H. Beck, București, 2008, p.220.

[2] Bartolomei de la Cruz H.G., Euzeby A., *L'Organisation Internationale de Travail*, Presses Universitaires de France 1997, Paris, p.83.

[3] Definiții preluate din lucrarea: *Statistici privind accidentele de muncă*, Institutul Național de Informare și documentare, București, 1993, p.293.

[4] Heinrich H.W., *Industrial Accident Prevention*, Editura Universum, New York, 1982, p.62.

[5] http://www.scribd.com/doc/47014082/Modul-6-Geneza-Accidentelor-de-Munca

[6] Darabont Al., Pece Șt., *Protecţia muncii*, Ed. didactică și pedagogică, București, 1996, p.49.

[7] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 9-12 din 20.01.2006.

[8] Dorneanu Valer, Bădică Gheorghe, *Dreptul muncii*, Lumina Lex, București, 2002, p.693.

[9] Popa Vasile, *Răspunderea angajatorului pentru accidentele de muncă*, Editura de Vest, Timișoara, 1996, p.13.

[10] Dorneanu Valer, Bădică Gheorghe, *op.cit.,* p.691.

[11] Publicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.143-144, art. 587, din 05.08.2008

[12] *Codul muncii al RM*, art.246 aln. (1), în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.159-162, art.648 din 29.07.2003.